

בעבודה אחת [שחושב בשחיטה עצמה לאוכליו ושלא לאוכליו, וכשר משום שמקצת אוכלין לא פוסלת] ובין בשתי עבודות [ששוחט לאוכליו על מנת לזרוק דמו שלא לאוכליו, ואף על פי שמחשבתו על הזריקה היא כולה שלא לאוכליו, כשר משום שאין מחשבת פסול של אוכלין פוסלת בזריקה].

ומסקינן לראיה: **ומדסיפא** "לאוכליו ושלא לאוכליו" אפילו **בעבודה אחת** — **רישא נמי** [דקתני לשמו ושלא לשמו פסול] מדוברת אפילו **בעבודה אחת**. ופסול משום שאף בגמר דבריו אדם נתפס כרבי יוסי, ודלא כרבי מאיר.

ודחינן: **מידי איריא** [וכי זו ראייה]!?

הרי אפשר להעמיד כל בבא **הא כדאיתא** **והא כדאיתא** [כל אחת כפי מה ששייך בה].

סיפא [לאוכליו ושלא לאוכליו] מיירי בודאי אפילו **בעבודה אחת** כמו שהוכחנו.

ורישא [לשמו ושלא לשמו] מיירי **או** בין בשתי עבודות ובין **בעבודה אחת** [נפסול משום שבגמר דבריו נתפס], **או** דוקא **בשתי עבודות** [אבל בעבודה אחת כשר משום שבתחילת דבריו אדם נתפס].

ולמסקנה לא נפשט הספק, ואפשר להעמיד מתניתין או בעבודה אחת וכרבי יוסי, או בשתי עבודות וכרבי מאיר.

אי נימא שבשעת שחיטה חשב את שתי המחשבות **בשתי עבודות**, ששחטו לאוכליו על מנת לזרוק דמו שלא לאוכליו, (6) ובוה אשמועינן שכשר,

אם זו האוקימתא בברייתא, יהיה קשה, שמאוקימתא זו נדייק:

וטעמא שכשר הוא רק משום **דחשיב בזריקה** [שמחשב שיזרוק את הדם שלא לאוכליו], ומשום **דאין מחשבת אוכלין** [דהיינו מחשבה לשם מי שאינו ראוי לאכול] פוסלת **בזריקה**, משום שפסול שלא לאוכליו לומדים מדכתיב "איש לפי אכלו תכוסו", ו"תכוסו" היינו תשחטו, [שכן מתרגם התרגום "ושחט" "ויכוס"].

הא אם חשב את שתי המחשבות **בעבודה אחת** — **כגון בשחיטה דמהניא ביה מחשבת אוכלין** [שאמר הריני שוחט לשם כל המגויס, בין לראוים לאכול ובין ל שאינם ראוים לאכול], **פסול**.

והרי דין זה אינו נכון. כי —

והא קיימא לן [לקמן סא א] כי מחשבת **מקצת אוכלין** [השוחט לשם חבורה שמקצתם ראוים לאכול ומקצתם אינם ראוים לאכול] — **לא פסלא**! (7)

ב-ט ומוכח מזה: **אלא לאו**, המדובר הוא בין

6. רש"י. ופירש כן משום דאי אפשר לפרש שמייירי שמחשב בשעה שעוסק בשתי עבודות, שהרי מחשבת אוכלין פוסלת רק בזריקה, ומדוע התנא נקט שחשב גם לאוכליו, הרי אפילו אם

7. והטעם לכך הוא, כי צריך שחיטה שלימה שחט סתם ושאר עבודות עשה להדיא שלא לאוכליו אינו פוסל.

שנינו במשנתנו שהפסח כשר רק אם שחטו לשמו.

ואם שחטו שלא לשמו פסול, היינו דוקא בשוחטו בזמנו ב"ד בניסן.

אבל, אם הקדישו לפני זמנו, ושחטו לפני י"ד בניסן – הדין להיפך.

שהרי פסח ששחטו לפני זמנו פסול.

ומעתה, אם שחטו לפני זמנו לשמו, זהו פסח ששחטו שלא בזמנו שפסול.

אבל אם שחטו לשם שלמים, נעקר ממנו שם פסח ונעשה שלמים. כי לפני זמנו מועילה המחשבה לשם שלמים לעקור את שם הפסח, ושלמים כשרים בכל זמן.⁽¹⁾

ונמצא, שבפסח בשאר ימות השנה, מחשבת לשמו היא מחשבת פסול, ושלא לשמו היא מחשבה כשרה.

ולפי זה, איבעיא להו: פסח ששחטו בשאר ימות השנה לשמו [שהיא מחשבת פסול] ושלא לשמו [שהיא מחשבה כשרה] – מהו?

וצדדי הספק הם:

מי אתי מחשבת שלא לשמו [הכשרה] ומפיק ומוציאה ליה מידי מחשבת לשמו [הפוסלת], ומכשיר ליה.

או לא?

כי אתא רב דימי אמר: אמרייתא לשמעתיא

דהלן קמיה דרבי ירמיה, שאפשר לפשוט את הספק על ידי לימוד מבנין אב:

הואיל ומחשבת לשמו מכשירו בזמנו, ומחשבת שלא לשמו מכשירו שלא בזמנו

—

מה לשמו, המכשירו בזמנו, אין מוציאו מידי שלא לשמו [ושלא לשמו ולשמו פסול].

אף שלא לשמו, המכשירו שלא בזמנו, אין מוציאו מידי לשמו, ופסול.

ואמר לי: לא! כי יש לפרוך:

אם אמרת בשלא לשמו, שכן זהו פסול חמור הואיל והוא נוהג בכל הזבחים, שבכל הזבחים יש פסול של שלא לשמו.

אלא שאין הפסול שוה בכולם – שפסח וחטאת שלא לשמן פסולים לגמרי וטעונים שריפה, ואילו שאר קרבנות שלא לשמן כשרים לענין שזורקים את דמם, ומקטירים את האימורים, ואוכלים את הבשר.

אבל הם פסולים לענין שהבעלים לא יצאו בקרבן זה ידי חובתם, וחייבים להביא קרבן אחר כדי לקיים את חובתם. וכדתנן בריש זבחים.

והואיל ופסול שלא לשמו נוהג בכל הזבחים, לפיכך דינו חמור, ודוקא שם לא מהניא מחשבה כשרה להוציא לגמרי מהמחשבה הפסולה ולהכשירו.

[כשר].

1. וכתב רש"י שכן איתא לקמן ע.ב. והצל"ח

אפילו לצורך אדם אחד שיאכל כזית אחד בלבד. רש"י [נסיים שלקמן בגמרא מפרש מדוע לשמו ושלא לשמו פסול, ואילו לאוכליו ולשא לאוכליו

בפירוש לשמו אלא היה רק סתמו לשמו, כיון שהיה רק סתמו לשמו מהני שלא לשמו לאפוקי ממנו.

וראיה לחילוק זה: דהא שחטו לקרבן הפסח במחשבת לאוכליו ושלא לאוכליו כשר, ולא מהני שלא לאוכליו לאפוקי ממחשבת לאוכליו ולפסול.

ואילו כל היבא דשחיט ליה שלא לאוכליו לחודיה, פסול.

ואמאי? הא סתמא לאוכליו קאי, ומדוע אינו נחשב כאילו היה במחשבת לאוכליו ושלא לאוכליו, שכשר?!

אלא, שאני היבא דאמר בפירוש לאוכליו — ששם לא מהני לא לאוכליו להוציא ממנו לגמרי, וכשר, מהיבא דלא אמר אלא היה רק סתמא לאוכליו — ששם מהני שלא לאוכליו להוציא מהסתמא דלאוכליו, ולפיכך פסול.

הכי נמי, שאני היבא דאמר מהיבא דלא אמר.

אמר ליה רבא לרב אדא בר אהבה: מידי איריא [ורש"י גורס: הכי השתא ופירש: וכי אפשר לדמות את הסתמא דלאוכליו לסתמא דלשמו ולהביא ראייה מאחד לשני?]

שהרי יש לחלק:

בשלמא התם, לגבי סתמא לשמו, כמה נכל זמן] דלא עקר ליה בשחיטה, סתמיה ודאי לשמו קאי, כי אחרי שהוקדש לשם פסח אי אפשר לשנות קדושתו לקרבן אחר על ידי אמירה בעלמא [ורק על ידי שחיטה לשם שלמים עוקר את השם פסח ממנו].

תאמר בפסול של לשמו [שפוסל בפסח שלא בזמנו], שדינו קל, שכן אינו נהג בכל הזבחים, אלא בפסח בשאר ימות השנה בלבד.

והואיל ודינו קל, יתכן שיש כח למחשבה הכשרה להוציא ממחשבת לשמו [הפוסלת בו] לגמרי, ולהכשירו.

ומסקינן: מאי הוי עלה?

אמר רבא: פסח ששחטו בשאר ימות השנה לשמו ושלא לשמו — כשר.

דהא סתמו לשמו קאי [שכן הדין בכל הקרבנות, שאם שחטו סתם בלי שום מחשבה כשר כאילו חשב בפירוש לשמו, כדמסקינן בריש זבחים], ואפילו הכי, כי שחיט ליה [לפסח לפני זמנו] שלא לשמו — כשר.

אלמא, אתי שלא לשמו [בפסח בשאר ימות השנה] ומפיק ליה מידי לשמו [מידי סתמא שנחשב כלשמו].

ולכן, כי שחיט נמי בפירוש לשמו ושלא לשמו — אתי שלא לשמו ומפיק ליה מידי לשמו, וכשר.

ורחינן: אמר ליה רב אדא בר אהבה לרבא: דילמא שאני היבא דאמר בפירוש לשמו ואחר כך אמר שלא לשמו — שאז נוכל לומר שאין כח בשלא לשמו להוציא ממה שאמר בפירוש לשמו — מהיבא דלא אמר

מחמת שיש כח רב למחשבת שלא לאוכליו, אלא בגלל שהסתמא דלאוכליו אינו מוחלט.

הלכך, אם אמר בפירוש לאוכליו, אין כח לשלא לאוכליו להוציא ממנו.

ונמצא שרק בשלא לאוכליו אפשר לחלק דשאני היכא דאמר מהיכא דלא אמר. אבל בשלא לשמו אין לחלק בין היכא דאמר להיכא דלא אמר.⁽²⁾

ובזה נדחית הראיה של רב אדא בר אהבה [שרצה לחלק בין היכא דאמר להיכא דלא אמר לגבי שלא לשמו].

ונשארה הפשיטות של רבא, דלשמו ושלא לשמו בשאר ימות השנה כשר, דילפינן משלא לשמו לבד דמוציא מידי סתמא לשמו.⁽³⁾

ומביאה הגמרא עוד ספק בענין עקירת שם פסח כששוחטו שלא בזמנו:

איבעיא להו: פסח ששחטו בשאר ימות השנה בשינוי בעלים [שהיה של ראובן ושחטו לשם שמעון, אבל לא עקר שם פסח ממנו] — מהו?

האם על ידי מחשבה זו הוא כשר לשלמים,

ואם כן, בודאי עומד רק לשם פסח בלבד. ואף על פי כן מהני שלא לשמו להוציא מידי הסתמא דלשמו ולהכשירו. ונמצא שמצד אחד הסתמא לשמו הוא מוחלט וחזק, ומצד שני השלא לשמו מספיק חזק להוציא ממנו, והרי זו ראייה שיש כח רב למחשבת שלא לשמו.

לפיכך, שפיר אמרתי שאם כחו רב להוציא מידי סתמא שעומד באופן מוחלט לשמו, כמו כן יועיל כחו הרב להוציא מידי לשמו אפילו אם אמר בפירוש לשמו.

אלא הכא, במחשבת אוכלין — וכי מוחלט הדבר שפתמיה דוקא **לאוכליו** אלו קאי?

הרי גם אחרי שהקדישוהו, ובעוד הקרבן חי, תמיד יש אפשרות **דילמא מימשכי הני** הראשונים את ידיהם מלהיות מנויים עליו, **ואתי אחריני** ויקנוהו מהראשונים, **ומימני עלויה** [אחריני].

דתנן: נמנין [אפשר להתמנות על הפסח], **ומושבין את ידיהם ממנו** [ומי שכבר היה מנוי עליו יכול למשוך את ידיו ממנו] **עד שישחט**.

ולכן, אפילו אם שלא לאוכליו מוציא מסתמא דלאוכליו ופוסל את הקרבן, אין זה

ושהיו ראויים לאכול — משכו את ידיהם, ונמנו עליו רק מי שאינם ראויים לאכול ונמצא שנשחט כולו שלא לאוכליו, ולפיכך פסול. מה שאין כן היכא דאמר בפירוש לאוכליו ושלא לאוכליו, הרי יש כאן מקצת אוכלין שכשר.

3. ועיין צ"ח שהאריך לבאר מדוע הרמב"ם לא הביא דברי רבא להלכה.

תמה, שלקמן בדף ע א מדובר על מותר הפסח — שלא הקריבו בזמנו ונשאר לאחר הפסח. אבל הדין של פסח ששחט לפני זמנו הוא בזבחים דף ט ב [ועיי"ש שיש נפקא מינה ביניהם].

2. רש"י הוסיף, שכאשר מחשב רק שלא לאוכליו, יתכן שהראשונים שנמנו עליו —

או לא?

אם אמרת בשינוי קודש שמהני לעקור את שם הפסח שלא בזמנו, משום שבזמנו הוא פסול, שיש בו כמה חומרות —

וצדדי הספק הם:

א. שכן פסולו בגופו [שחושב מחשבת פסול על עצם הקרבן — שחושב על הפסח שיהא שלמים],

האם אמרינן דשינוי בעלים בפסח שלא בזמנו דינו כשינוי קודש [כמו שינוי שם הקרבן — מפסח לשלמים] דמי, ומכשיר ליה בתורת שלמים.

ב. וישנו בארבע עבודות.

או לא?

בכל קרבן יש ארבע עבודות שמעכבות את הכפרה של הקרבן — שחיטה קבלת הדם, הולכת הדם למזבח, וזריקה [ארבע עבודות הללו נקראות "ארבע עבודות הדם"]. ומחשבת שינוי קודש פוסלת את הפסח בכל אחת מהעבודות הללו.

אמר רב פפא: אמריתא לשמעתיא [דלהלן] קמיה דרבא, שאפשר לפשוט את הספק על ידי לימוד מבנין אב:

בשחיטה כתיב "ואמרתם זבח פסח" — שתהיה זביחה לשם פסח. ושאר עבודות ילפינן מדכתיב "ועשיתם פסח" שיהיו כל עשיותיו לשם פסח. כדילפינן בזבחים ז א]

הואיל ושינוי קודש פוסלו בזמנו, ושינוי בעלים פוסלו בזמנו.

כי דין שינוי בעלים שוה לדין שינוי קודש — פסח וחטאת נפסלים לגמרי בין בשינוי קודש ובין בשינוי בעלים. ושאר הקרבנות נפסלים לענין שלא עלו לבעלים לשם חובה, אבל זורקים את דמם ובשרם נאכל, בין בשינוי קודש ובין בשינוי בעלים.

וישנו לאחר מיתה. שאם האבא היה חייב טא-א קרבן ומת והניח נכסים, הרי הנכסים משועבדים להביא מהם את החיוב של האב, ומי שיוורש את הנכסים מקריב מהם את הקרבן שהאב היה חייב. ואם שחטו את הקרבן לשם קרבן אחר, הרי זה נפסל, והנכסים נשארו בשיעבודם עד שיביא מהם קרבן אחר ויקריבנו כראוי.⁽¹⁾

לפיכך יש ללמוד: מזה שינוי קודש, שפוסלו בזמנו, מכשירו לאחר זמנו.

וישנו בקרבן צבור כבקרבן יחיד כי שינוי קודש פוסל גם בקרבנות הציבור.

אף שינוי בעלים, שפוסלו בזמנו, מכשירו לאחר זמנו.

ואמר לי: לא! כי יש לפרוך:

הבשר, אלא שלא עלה לבעלים לשם חובה, ודין זה נוהג בכל הקרבנות חוץ מפסח וחטאת. אבל פסח וחטאת ששחטן שלא לשמן פסולים לגמרי. והטעם שרש"י נקט כאן רק הפסול "לא עלו",

1. עיין רש"י שכתב שאם שחט לשם קרבן אחר לא עלה לשם חובה, כלומר שאינו פסול לגמרי [שלא לזרוק את הדם ושהבשר טעון שריפה], אלא הקרבן כשר לזרוק את הדם ולאכול את